

Možnost jako skutečnost

Vezmeme-li vážně Aristotelovu myšlenku tzv. DYNAMIS a odhlédneme-li od potíží, spjatých s vazbou mnoha MORFAI a jediné HYLÉ na jakýsi „modus“ danosti (a tedy něčeho, co tu už bylo a jest, a to dříve než jakékoli uskutečňování), pak nás musí napadnout, že jde o dost vhodné vymezení toho, co přichází z budoucnosti. Podmínkou je ovšem, že DYNAMIS budeme myslet a chápat jako skutečnost ne-předmětnou, tedy ‚sílu‘ či ‚hybnost‘ z budoucnosti přicházející a tedy ještě-ne-jsoucí, rozumí se tudíž: žádné „jsoucno“. Protože však z podstaty věci plyne, že musí jít o cosi „skutečného“, je zapotřebí rozšířit pojem skutečnosti tak, aby zahrnoval nejen všechno „jsoucí“, ale také jakousi oblast „ne-jsoucího“. Budeme-li nadále trvat na českém překladu „možnost“ a na tom, že jde o „modus“ skutečnosti, odlišující se ad modu „skutečnosti aktuální“, budeme v tomto druhém případě muset také „modus“ chápat jako příslušně rozšířený i na to, co „není“ (ještě není). Protože však tradičně je modus toho, co „už není“, tedy „bylosti“, chápán symetricky k modu toho, co ještě není, tedy „budosti“, je nutno revidovat a kriticky přehodnotit také tento vztah. Jde totiž o to, že také „bylost“ je skutečná jenom v tom rozsahu, v jakém je jakožto „bylost“ (tedy vlastní minulost nějakého subjektu) uskutečňována, tedy v tom rozsahu, nakolik je vytržena (vytrhována) z oblasti toho, co „už není“, a opět proměňována v to, co teprve přichází, co nastává. I minulost musí . právě jakožto minulost – nastávat, musí se minulostí stávat, neboť tím, čím „byla“, už přestala být, už tím není. Pokud tím – v důsledku nějaké setrvalosti – nadále „jest“, je nadále aktuálním pozůstatkem, reliktem toho, co ve větším rozsahu „bylo“, ale svou aktuálnost si ještě podržuje. Naproti tomu to, co takto nepřetrvává a co skutečně přestává být a už není, nestává se minulostí žádným prostým přechodem, nýbrž jen prostřednictvím aktuálních aktivit subjektů, které je z minulé přítomnosti kdysi jsoucího proměňují v přítomnou (aktuální) minulost, tj. které tuto minulost formují a vytvářejí opět z budoucnosti – neboť každá aktivita se uskutečňuje tak, že zprvu ještě není a pak nastává, stává se aktualitou. A tak nejen aktuální přítomnost, ale také aktuální minulost musí být uskutečňována nějakými subjekty, jejichž „základ“ musíme hledat v budoucnosti, tedy v tom, co ještě není. Právě proto platí, nač poukázal už Nietzsche, že minulost je vlastně tak nehotová jako přítomnost a že je zapotřebí velkého a soustředěného úsilí, aby „byla“.

(Písek, 030911-2.)